

**THE EVOLUTION OF THE BANKING SUPERVISION FRAMEWORK
IN REPUBLIC OF MOLDOVA
EVOLUȚIA CADRULUI DE SUPRAVEGHERE BANCARĂ ÎN
REPUBLICA MOLDOVA**

DERMENGI Daniela

ORCID: 0000-0003-2318-9208

PhD Student, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

e-mail: danieladermengi@gmail.com

ABSTRACT. *This article is a summary of all new regulations and reforms carried out by the National Bank of Moldova aimed to strenght the banking supervision. Also, the article presents the content and the results of the Twinning projects that followed the conclusion of the Association agreement Moldova-European Union, in 2014 year. The prudential requirements regarding the capital and liquidity indicators are presented in evolution, as well the dynamic of the recorded data by the banking system in order to conclude how liquid and well capitalized it is. The article is focused on the new requirements imposed by Basel III and the reforms that have changed at all the banking legislation framework and that are going to bring new supervision perspectives to the financial sector as a whole.*

KEYWORDS: *prudential supervision, Basel III, systemic risk, twinning, banking regulation*

JEL CLASSIFICATION: *G28 Government Policy and Regulation*

INTRODUCERE

Criza financiară mondială din anul 2008, urmată ulterior de criza datoriilor suverane din Uniunea Europeană din anul 2012, au pus în evidență slăbiciunile sectorului financiar, implicit ale sistemului bancar. Aceasta a impus regândirea cadrului internațional de reglementare și supraveghere a sectorului bancar, în vederea consolidării capacităților de gestiune a riscurilor bancare și a crizelor financiare. (Dardac, 2007)

Astfel, Comitetul Basel pentru Supravegherea Bancară a creat noi măsuri de consolidare a sistemului financiar global. Basel III a modificat semnificativ supravegherea prudențială, completând supravegherea microprudențială cu dimensiunea macro a supravegherii, menită să gestionezi riscurile sistemice.

Deși criza s-a propagat în Republica Moldova prin canalele economiei reale, sistemul bancar autohton a fost afectat. Ulterior, schemele de spălare de bani ce au avut loc prin cele trei bănci comerciale ce se află în proces de lichidare, au scos în evidență problemele structurale ale sectorului și lacunele cadrului de reglementare și supraveghere. Au urmat și alte provocări – pandemia COVID-19, războiul din Ucraina și presiunile inflaționiste puternice din 2022-2023.

Astfel, crizele, necesitățile pieței în schimbare, dar și procesul de racordare la cerințele reglementărilor Uniunii Europene au impus adaptarea și perfecționarea continuă a reglementărilor și supravegherii bancare din Republica Moldova.

Metode aplicate

Articolul are ca temă de cercetare analiza în dinamică a trei aspecte – evoluția cadrului normativ, evoluția cerințelor prudențiale impuse băncilor prin reglementări, precum și evoluția datelor statistice. Pentru aceasta s-au analizat în perspectivă istorică actele normative și cerințele impuse de acestea și s-au sumarizat în formă de tabele.

În articol sunt analizați și indicatorii de capital și cei de lichiditate înregistrați pe sistem bancar în perioada 2008-2022, cu formularea concluziilor de rigoare. Aceste date au fost prezentate grafic, iar concluziile s-au făcut luând în considerare dinamica cifrelor, comparația cu nivelul

prudențial reglementat, dar și luând în considerare anumite elemente de extraneitate care pot explica anumite devieri sau evoluții.

Rezultate și discuții

- **Evoluția cadrului normativ privind supravegherea bancară**

În Rep. Moldova, banca centrală este autoritatea care îndeplinește funcția de supraveghere bancară. „Obiectivul fundamental al Băncii Naționale este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională a Moldovei (BNM) urmărește asigurarea stabilității și viabilității sistemului bancar și sprijină politica economică generală a statului.” (Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, art.4)

În conformitate cu prevederile legislației bancare, BNM a creat mecanismul de supraveghere și reglementare a activității bancare, prin stabilirea unui șir de reglementări cu cerințe specifice pe care băncile sunt obligate să le respecte.

Cerințele reglementate de BNM sunt în permanentă modificare, în vederea asigurării conformității cu prevederile legislației europene, cu standardele internaționale, în special cu recomandările Comitetului Basel privind Supravegherea Bancară și Directivele Uniunii Europene.

În continuare vom analiza în retrospectivă cele mai importante proiecte implementate de BNM și care vizează direct eforturile de a construi un cadru de reglementare și supraveghere bancară eficient, care într-un final să îndeplinească cele mai esențiale obiective de supraveghere bancară (Tabelul 1).

Tabelul 1. Retrospectiva reglementărilor și reformelor bancare

Anul	Reglementări/ reforme bancare	Aspecte privind supravegherea bancară
2004	Lansarea activității Fondului de garantare a depozitelor	Astfel s-a instituit sistemul de garantare a depozitelor în sistemul bancar al RM. La sistemul de garantare a depozitelor participă în mod obligatoriu toate băncile licențiate de BNM. Mijloacele destinate pentru garantarea depozitelor se acumulează din contribuțiile băncilor. Această reformă ține de obiectivul de protejare a deponenților.
2006	Implementarea unui nou sistem automatizat de plăți interbancare (SAPI).	SAPI este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real destinat procesării plăților urgente și de mare valoare și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă destinat procesării plăților de mică valoare. Astfel, a fost realizată o infrastructură modernă de plăți, care a creat premise importante pentru prestarea serviciilor de plată de o înaltă calitate și facilitarea efectuării plăților fără numerar.
2012	Legea cu privire la serviciile de plată și moneda electronică nr. 114 din 18.05.2012	În scopul stabilirii unui cadru legal uniform pentru promovarea activității eficiente și competitive pe piața de prestare a serviciilor de plată, de emitere și de răscumpărare a monedei electronice și pentru protejarea drepturilor și intereselor legitime ale utilizatorilor serviciilor de plată și ale deținătorilor de monedă electronică. Intrarea în vigoare a acestei legi, ale cărei prevederi au fost transpuse din cadrul normativ UE, a creat premise pentru apariția unor noi jucători pe piața serviciilor de plată electronice, și anume a prestatorilor de servicii de plată nebankari, fapt ce a impulsionat dezvoltarea și diversificarea metodelor de plată fără numerar.
2013	Înființarea Consiliului Național de Plăți (CNP)	CNP este un forum profesionist de consultare la nivel nalt între diverse instituții publice și private, pentru susținerea funcționării sigure și stabile a sistemului de plăți din Republica Moldova. CNP va facilita alinierea serviciilor de plată la cererea pieței și la cele mai înalte standarde internaționale și va contribui la încurajarea concurenței pe piața plăților fără numerar, astfel încât agenții economici și populația să beneficieze de servicii de plată calitative la prețuri avantajoase.
2013	Țintirea directă a inflației	Din anul 2013, BNM a trecut la regimul țintirii directe a inflației. În conformitate cu Strategia politicii monetare pe termen mediu (Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr. 303 din 27 decembrie 2012), BNM a stabilit ținta inflației calculată în baza indicelui prețurilor de consum în valoare de 5,0% anual cu o posibilă deviere de ±1,5 puncte

		procentuale. Totodată, în concordanță cu ținta inflației, BNM a optat pentru regimul de flotare gestionată a cursului de schimb, fără a avea o țintă prestabilită. Această reformă ține de obiectivul de stabilitate a prețurilor.
2013-2017	Implementarea codului IBAN (<i>International Bank Account Number</i>) atât pentru transferurile internaționale, cât și pentru cele naționale	Scopul implementării codului IBAN a fost de a eficientiza transferurile de fonduri, prin minimizarea erorilor, timpului de procesare a datelor și reducerea costurilor serviciilor de transfer. Această reformă ține de obiectivul de protecție a consumatorilor de servicii financiare.
2015-2017	Proiectul Twinning „Consolidarea capacității BNM de reglementare și supraveghere bancară în contextul cerințelor Uniunii Europene.”	
2016	Legea nr.232 din 03.10.2016 privind redresarea și rezoluția băncilor	BNM, în calitate de autoritate de rezoluție, dispune de pârgii legale pentru a preveni insolvența sau, în cazul în care aceasta se produce, pentru a reduce la minim consecințele negative prin menținerea funcțiilor de importanță sistemică ale instituției aflate în această situație.
2017	Legea nr. 202/2017 privind activitatea băncilor	
2017	Planificarea anuală a priorităților de supraveghere bancară	Având în vedere diverse circumstanțe economice, BNM identifică potențialele riscuri ce pot compromite stabilitatea sectorului bancar și stabilește prioritățile de supraveghere bancară pentru următorul an. Astfel, acestea devin aspecte importante de urmărit în contextul controalelor pe teren și al celor din oficiu.
2018-2021	Proiectul Twinning „Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova”	Perioada de implementare a proiectului este de 3 ani, iar beneficiarii proiectului sunt aproximativ 15 instituții publice din Republica Moldova cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv BNM.
2018	Primul set de instrumente macroprudențiale – amortizoarele de capital	Acestea au ca scop creșterea rezilienței băncilor împotriva potențialelor pierderi rezultate din materializarea anumitor riscuri sistemice. BNM revizuieste periodic ratele amortizoarelor de capital stabilite și, la necesitate, le ajustează.
2019	Implementarea procesului de supraveghere și evaluare (SREP)	SREP este principalul instrument de supraveghere bancară prudențială al Băncii Naționale, fiind un proces complex care se bazează pe analiza riscurilor, anticiparea problemelor și utilizarea raționamentului profesional.
2020	Prezentarea de către bănci a primelor raportări privind procesul de evaluare a adecvării lichidității interne (ILAAP).	Verificarea calității procesului de evaluare a adecvării lichidității devine o componentă nouă a procesului SREP realizat de BNM. Astfel, Banca Națională evaluează soliditatea, eficacitatea și caracterul cuprinzător al cadrului pentru administrarea riscurilor de lichiditate și de finanțare aferente băncilor.
2021-2023	Proiectul Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”	
1 iulie 2023	Legea Nr. 178 din 11.09.2020 pentru modificarea unor acte normative	Prin această lege, atribuțiile BNM urmează să fie extinse și asupra sectorului financiar nebanca și anume – licențierea, autorizarea, reglementarea și supravegherea activității companiilor de asigurare, reasigurare, intermediarilor în asigurări și reasigurări, a Biroului Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Republica Moldova, a asociațiilor de economii și împrumut, a birourilor istoriilor de credit și a organizațiilor de creditare nebanca.

Sursa: realizat de autor în baza informațiilor de pe site-ul oficial al Băncii Naționale a Moldovei (www.bnm.md)

Cele mai recente și de substanță modificări în cadrul de supraveghere a sectorului bancar autohton au avut loc după semnarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, în anul 2014. Reformele prevăzute de acest Acord se referă la transpunerea condițiilor impuse de Basel III și acestea au venit într-un context național extrem de sensibil din perspectiva capacităților de gestionare a riscurilor bancare – falimentul celor 3 bănci.

După semnarea Acordului, Rep. Moldova a primit asistența experților străini în cadrul unor proiecte Twinning, în vederea implementării reformelor de îmbunătățire a cadrului de reglementare și supraveghere bancară (Tabelul 2).

• **Proiectele Twinning din perioada 2015-2023**

Proiectul Twinning pentru consolidarea capacității BNM în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul cerințelor UE a avut loc timp de 2 ani, în perioada 2015-2017, și au fost implicați experți ai Băncii Naționale a României și ai Băncii Naționale a Olandei. Aceștia au asistat BNM în procesul de consolidare a cadrului de supraveghere prudențială, prin armonizare cu legislația Uniunii Europene. De asemenea, proiectul a presupus modificarea cadrului legislativ în vederea asigurării unui sector bancar mai stabil și competitiv. De asemenea, s-a pus un accent deosebit pe dezvoltarea instrumentelor de supraveghere prudențială și pe consolidarea funcției de supraveghere a BNM. (BNM, 2022)

Tabelul 2. Proiectele Twinning și rezultatele lor pentru Rep. Moldova (2015-2023)

	Proiectul Twinning	Rezultatele proiectului
2015-2017	„Consolidarea capacității BNM de reglementare și supraveghere bancară în contextul cerințelor Uniunii Europene.”	Principalele rezultate ale proiectului: <ul style="list-style-type: none"> •elaborarea noii legi bancare – Legea privind activitatea băncilor; •elaborarea a 20 de proiecte de reglementări secundare, inclusiv privind cerințele prudențiale; •elaborarea regulilor interne ale BNM care permit exercitarea eficientă a funcției de supraveghere și modificarea structurii organizatorice a BNM; creșterea nivelului de expertiză a supraveghetorilor și reprezentanților băncilor cu privire la cadrul Basel III.
2018-2021	„Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova”	BNM a fost una dintre cele 15 instituții publice beneficiare a proiectului, cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului
2021-2023	„Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”	<ul style="list-style-type: none"> •fortificarea și diversificarea instrumentelor de supraveghere macroprudențială; •îmbunătățirea reglementării și supravegherii companiilor de asigurări, companiilor de microfinanțare și caselor de economii; •asigurarea condițiilor necesare pentru aderarea Republicii Moldova la Zona unică de plăți în euro (SEPA).

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei (www.bnm.md)

Principalul rezultat al acestui proiect a fost elaborarea unei noi legi bancare. Legea privind activitatea băncilor, care a intrat în vigoare la 01.01.2018 și a înlocuit astfel Legea instituțiilor financiare (LIF) – prima lege care a reglementat activitatea bancară în Rep. Moldova și care a fost aprobată în 1995. Odată cu aprobarea noii legi bancare conținutul LIF s-a redus la regulile aplicabile procesului de lichidare benevolă sau silită a unei bănci. În anul 2020 Legea instituțiilor financiare este redenumită în Legea cu privire la lichidarea băncilor.

La modul practic, aprobarea Legii privind activitatea băncilor și a actelor normative de punere în aplicare a legii a însemnat un proces de re-reglementare a sectorului bancar, prin care s-a trecut de la Basel I la Basel III, iar în termeni concreți a însemnat trecerea de la supravegherea micro (ce vizează riscurile la care se expun băncile în mod individual) la cea macro (riscurile sistemice), de la supravegherea bazată pe conformitate la supravegherea bazată pe risc, de la supravegherea aspectelor cantitative la luarea în considerație a aspectelor de ordin calitativ din activitatea băncilor, precum și de la abordările identice ale instituțiilor bancare la abordări specifice, după profil de risc dar și după importanța sistemică (Figura 1).

Basel I → Basel III

<i>Micro → Macro</i>	<i>Conformitate → Risc</i>	<i>Cantitativ → Calitativ</i>	<i>Abordări identice → Abordări după profil de risc</i>
----------------------	----------------------------	-------------------------------	---

Figura 1. Evoluția abordărilor de supraveghere de la Basel I la Basel III

Sursa: elaborat de autor

Esența noilor reglementări presupune pentru băncile licențiate:

- structură organizatorică clară cu linii de responsabilitate bine definite și transparente;
- un proces de evaluare a adecvării capitalului la riscuri;
- un proces de evaluare a adecvării lichidității;
- mecanisme adecvate de control intern;
- reglementarea eticii de afaceri și a mecanismelor de remunerare;
- competențe noi de personal la nivelul fiecărei bănci licențiate;
- asigurarea stabilității financiare – instrumente noi de supraveghere și control din partea

Băncii Centrale. (Legea privind activitatea bancară și Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor)

Proiect Twinning privind „Consolidarea supravegherii, guvernancei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova” a demarat în anul 2021 și se va încheia în anul 2023. Din tabelul 3 putem concluziona că acest proiect are obiective împărțite pe 3 segmente – sectorul bancar, sistemele de plăți și sectorul non-bancar.

Tabelul 3. Componentele proiectului Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernancei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”

Sectorul bancar	Sistemele de plăți	Sectorul non-bancar
- Limitarea și prevenirea riscului sistemic	- Siguranța și eficiența sistemelor de plată și de decontare - Aderare Rep. Moldova la SEPA	- Companiile de asigurări – guvernanta, capacitatea financiară și stabilitatea financiară - OCN – transparența structurii acționariatului, calitatea guvernancei corporative și protecția consumatorilor

Sursa: elaborat de autor în baza informațiilor de pe site-ul oficial al Băncii Naționale a Moldovei (www.bnm.md)

Referitor la **sectorul bancar**, obiectivul proiectului este de a consolida cadrul macroprudențial pentru a limita și preveni acumularea de riscuri sistemice și menținerea unui sector bancar bine capitalizat.

Referitor la **sistemele de plăți**, proiectul vizează:

- îmbunătățirea reglementărilor interne privind monitorizarea infrastructurii pieței financiare și a sistemelor de plăți pentru a le spori siguranța și eficiența, în vederea asigurării stabilității financiare;

- pregătire de aderare la schema zonei unice de plăți în euro (SEPA), prin alinierea legislației naționale la cerințele acesteia, prin care se urmărește consolidarea relațiilor economice cu Spațiul Economic European, diversificarea și sporirea serviciilor financiare disponibile în țară.

Referitor la **sectorul non-bancar**, proiectul vizează noile atribuții ale BNM și anume – de reglementare, autorizare și supraveghere a sectorului financiar nebanca. Începând cu luna iulie 2023 companiile de asigurare, reasigurare, intermediarii în asigurări și reasigurări, Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Republica Moldova, asociațiile de economii și împrumut, birourile istoriilor de credit și organizațiile de creditare nebanca trec din gestiunea Comisiei Naționale a Pieței Financiare la BNM. (Legea nr.178, 2020)

Astfel, BNM urmează să fie instituția care cumulează funcțiile de reglementare, supraveghere și politică monetară și urmează în curând să acopere noi segmente ale sectorului financiar (Figura 2).

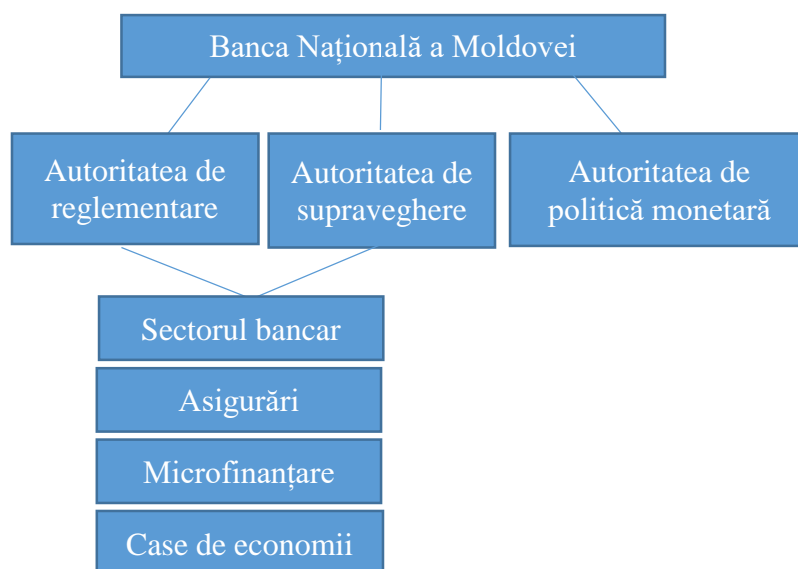

Figura 2. Instituționalizarea supravegherii financiare în Rep. Moldova

Sursa: elaborat de autor

BNM, în calitate de autoritate de supraveghere, trebuie să aibă grijă ca resursele suplimentare de supraveghere (pentru sectorul non-bancar) să aducă beneficii pe măsură și să nu afecteze calitatea supravegherii bancare. Este important să se facă analize cost-beneficiu și să fie evitate situațiile de eșec al supravegherii (când beneficiile sunt net inferioare costurilor de supraveghere și reglementare).

În mod evident, e necesar să se ia în calcul perspectivele de dezvoltare a sectorului financiar nebancaar, dar să fie gestionate corect și barierele ce stau în calea dezvoltării sectorului.

E important ca populația să fie informată despre toate serviciile financiare alternative, pentru a lua deciziile financiare cele mai potrivite, dar și pentru a avea încredere în prestatorii de servicii financiare. Astfel, va spori incluziunea financiară a populației.

- **Retrospectiva cerințelor prudențiale privind capitalul și lichiditatea**

Stabilitatea și siguranța băncilor și a întregului sistem bancar pornește de la capitalul instituțiilor financiare. Un nivel înalt al suficienței capitalului demonstrează capacitatea băncilor de a gestiona și de a redistribui fluxurile de mijloace bănești disponibile. (Jora, 2010) Asigurarea unui nivel înalt al suficienței capitalului este și una dintre exigențele impuse de standardele Basel III. Cerințele de capital reglementate în Rep. Moldova au fost de multă vreme sensibil mai înalte decât în plan internațional, doar că exista o abordare standard pentru toate băncile, indiferent de semnificația lor sistemică sau de expunerea la risc.

2000	2012	2018	2022
Suficiența capitalului ($\geq 12\%$)	Active ponderate la risc și suficiența capitalului ponderat la risc ($\geq 16\%$)	Rata fondurilor proprii totale ($\geq 10\%$)	

Figura 3. Evoluția cerințelor de capital prudențiale (%)

Sursa: elaborat de autor

Potrivit noii legi bancare, BNM impune formarea unui capital suplimentar (intern), mărimea căruia diferă de la o bancă la alta și depinde de expunerea fiecărei bănci la diverse categorii de riscuri. Astfel, băncile trebuie să aplice strategii și procese de evaluare și menținere a caracterului adecvat al capitalului lor intern.

- fonduri proprii care să acopere amortizoarele de capital:
 - amortizorul de conservare a capitalului,
 - amortizorul anticiclic de capital specific băncii,
 - amortizorul aferent băncii de importanță sistemică și

- *amortizorul de risc sistemic*
- calcularea efectului de levier (credite bancare/capital propriu)
- abordare individuală – bancă de importanță sistemică
- cerințe de fonduri proprii pentru acoperirea de riscuri specifice (risc de credit, de piață, operațional, alte riscuri)

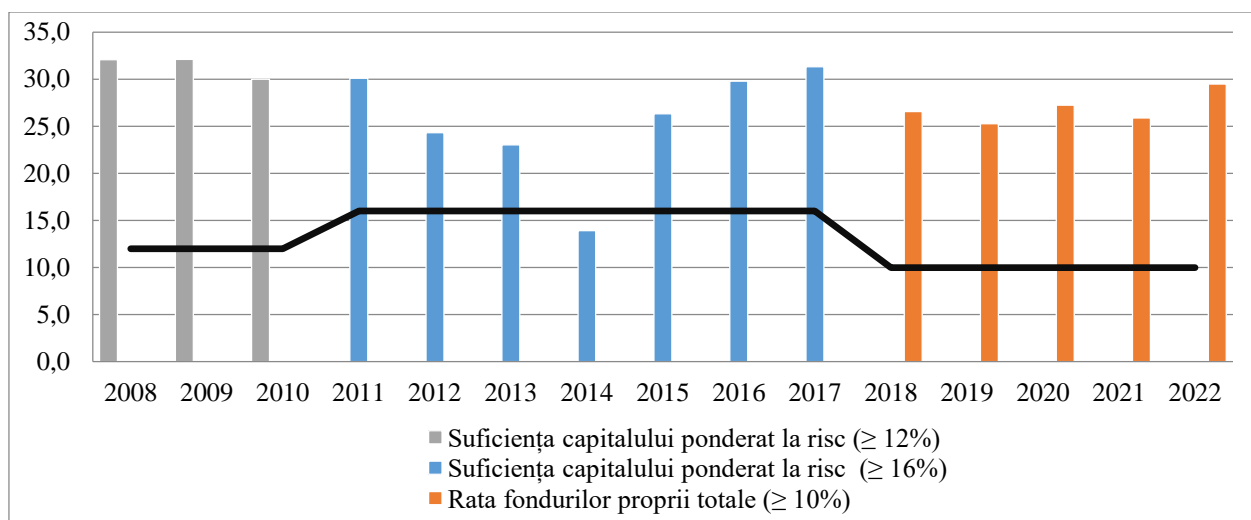

Figura 4. Evoluția pe sistem a suficienței capitalului ponderat la risc în perioada 2008-2017 și a ratei fondurilor proprii totale în perioada 2018-2022 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza datelor de pe site-ul oficial al Băncii Naționale a Moldovei (www.bnm.md, 2023)

În această privință, băncile din Moldova sunt într-o poziție confortabilă. Media suficienței capitalului ponderat la risc pe sistemul bancar, în perioada 2008-2017, prezentată grafic în Fig.2.3., arată că indicatorul de suficiență a capitalului a fost peste nivelul reglementat de $\geq 12\%$ - în perioada 2008-2010 și de $\geq 16\%$ - în perioada 2011-2017. Excepție face anul 2014, când acest indicator a constituit 13,92%, sub nivelul minim reglementat. Situația din anul 2014 nu a fost o problemă de sistem, ci a fost generată de Banca de Economii și Banca Socială – bănci care au înregistrat în 2014 un coeficient al suficienței capitalului ponderat la risc puțin peste 3%.

În anii de după criza din anul 2009, se remarcă o scădere treptată a mediei suficienței capitalului ponderat la risc. Totodată, din graficul 2.4. ce arată evoluția soldului creditelor acordate de băncile autohtone, se remarcă în această perioadă o dinamizare a creditării. Astfel, diminuarea suficienței capitalului ponderat la risc a fost determinată de diminuarea reticenței băncilor de a se angaja în procesul de creditare, acesta din urmă comportând riscuri mai mici de capital.

În anul 2016, în scopul consolidării capitalului băncilor, Banca Națională a inițiat unele modificări la Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc, ce țin nemijlocit de redirecționarea profitului înregistrat în anii precedenți exclusiv pentru majorarea capitalului. (www.bnm.md, 2016)

În anul 2018, „rata fondurilor proprii totale” cu un nivel minim reglementat de $\geq 10\%$ (inclusiv amortizoarele de capital) a luat locul indicatorului „media suficienței capitalului ponderat la risc”. Evoluția ratei fondurilor proprii în perioada 2018-2022 arată că băncile din Rep. Moldova continuă să fie suficient de capitalizate în raport cu profilul lor de risc. Așa cum am menționat anterior, potrivit noii metodologii de calcul, rata fondurilor proprii totale ia în considerație nu doar riscul de credit, dar și riscul de piață și cel operațional. Astfel, este firesc ca acest indicator să fie inferior celui calculat până în anul 2018.

În perioada de când se aplică rata fondurilor proprii totale, acest indicator a înregistrat o tendință de creștere, evoluând de la 26,55% în anul 2018 la 29,49% în anul 2022. Analiza ratei fondurilor proprii totale pe bănci arată că în perioada 2018-2022 cel mai redus nivel a constituit

18,87% (OTP Bank în anul 2021), iar cea mai mare rată a fondurilor proprii totale înregistrată a fost 62,24% (Eximbank în anul 2018).

Basel III presupune modificări semnificative în modul de determinare a **necesarului de lichiditate**, care implică două modele de măsurare și anume – cerința de acoperire a necesarului de lichiditate și indicatorul de finanțare stabilă netă.

- rezerve de lichiditate adecvate pentru a permite băncilor să facă față eventualelor dezechilibre dintre intrările și ieșirile de lichidități în situații de criză gravă într-un interval de 30 de zile - *cerința de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR)*. Din 2022 indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) a înlocuit principiul II al lichidității.

- monitorizarea riscului de credit pe orizonturi de timp, inclusiv pe parcursul zilei – *indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR)*. Indicatorul de finanțare stabilă netă limitează dependența exagerată față de finanțarea interbancară pe termen scurt, încurajând o evaluare mai bună a riscului de finanțare.

Referitor la indicatorii de lichiditate, valorile înregistrate de băncile din Rep. Moldova pe tot parcursul perioadei luate spre analiză respectă limitele reglementate (principiul I și principiul II al lichidității) (Figura 5).

2000	2012	2018	2022
<ul style="list-style-type: none"> • Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1) • Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$) 	<ul style="list-style-type: none"> • Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1) • Principiul II - Lichiditatea curentă ($\geq 20\%$) • Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (>1) 	<ul style="list-style-type: none"> • Principiul I - Lichiditatea pe termen lung (≤ 1) • Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) (%) • Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadența (>1) 	

Figura 5. Evoluția cerințelor de lichiditate (%)

Sursa: elaborat de autor în baza actelor normative publicate pe site-ul Băncii Naționale a Moldovei (www.bnm.md)

În perioada 2008-2022, lichiditatea pe termen lung variază în jurul coeficientului de 0,7. Excepție face anul 2014, când s-a depășit nivelul maxim reglementat de 1, din cauza indicatorilor de lichiditate raportați de BEM, Banca Socială și Unibank.

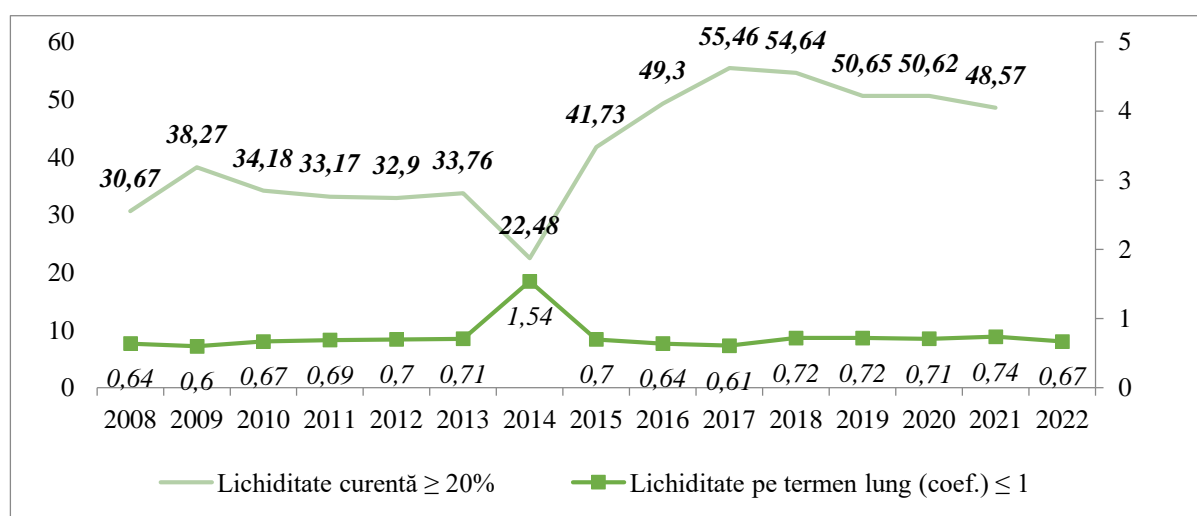

Figura 6. Evoluția indicatorilor de lichiditate în perioada 2008-2022 (%)

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice de pe site-ul oficial al Băncii Naționale a Moldovei (www.bnm.md, 2023)

Referitor la lichiditatea curentă, aceasta a variat în perioada 2008-2013 între 20-40%. În anul 2014, din cauza celor 3 bănci problematice indicatorul de lichiditate curentă s-a redus la 22,5%, pentru ca începând cu 2015 să depășească 40% ajungând la maximum de 55,5% în anul 2017 și menținând un procent apropiat de 50% până în anul 2021. Începând cu luna ianuarie 2022, principiul II de lichiditate a fost înlocuit cu indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) $\geq 100\%$ care a constituit în anul 2022 - 267,85%.

În vederea armonizării legislației Republicii Moldova cu cea europeană, din anul 2016 s-a implementat și principiul III – Lichiditatea pe benzi de scadență (>1). Astfel, până în anul 2016 existau unele lacune în actele normative ale BNM în ce privește indicatorii de lichiditate, pentru că nu se calcula necesarul de lichidare în perioada cuprinsă de la 1 lună până la 2 ani. Pentru că operațiunile bancare au diferite scadențe și de multe ori nesigure, este dificilă misiunea de a face o corelare între datorii și active bancare, astfel încât să fie evitat la minim riscul de lichiditate. Principiul III a venit să acopere aceste lacune normative. (Figura 5)

Conform informației privind activitatea economico-financiară a băncilor din Rep. Moldova pentru anul 2016-2022, principiul III de lichiditate depășește pragul de 1 pe toate benzile de scadență, fiind mult peste acest minim reglementat (Tabelul 4).

Tabelul 4. Principiul III - Lichiditatea pe benzi de scadență (>1)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
până la o lună inclusiv	2,91	2,72	2,94	2,67	2,28	1,89	2,16
1-3 luni inclusiv	14,85	18,40	19,09	18,14	19,86	19,64	20,41
3-6 luni inclusiv	4,75	2,74	3,12	12,90	14,74	14,43	12,10
6-12 luni inclusiv	4,22	3,06	2,37	8,83	9,97	9,92	7,48
peste 12 luni	5,32	4,74	4,34	8,74	7,97	8,35	7,25

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice de pe site-ul oficial al Băncii Naționale a Moldovei (www.bnm.md, 2023)

Astfel, sectorul bancar al Republicii Moldova nu are probleme la capitolul indicatorilor de lichiditate, ceea ce înseamnă că are surse adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiilor și rezistență sporită la eventualele șocuri externe. Totuși, băncile depășesc cu mult cerințele reglementate, ceea ce face să avem un sistem bancar superlichid, iar aceasta comportă anumite riscuri sau costuri de oportunitate. Prin acumularea de lichidități se ratează posibilitatea de a transforma aceste active în credite bancare pe termen lung, respectiv de a genera profituri.

Există voci care spun că supracapitalizarea și supralichiditatea comportă anumite riscuri, fiind vorba în mare parte de costuri de oportunitate semnificative sau ratarea unor profituri suplimentare.

Totuși, după crizele secolului 21 s-a profilat ideea că nu e nevoie neapărat de bănci profitabile, ci de un sistem bancar sănătos. Astfel, anume supracapitalizarea și supralichiditatea au ajutat sistemul bancar autohton să facă față crizelor ultimului deceniu, perioadei pandemice, dar și presiunilor inflaționiste puternice din ultimul an.

CONCLUZII

În ultimii 20 de ani, sistemul bancar al Republicii Moldova a trecut prin mai multe provocări care i-au compromis viabilitatea:

- criza financiară internațională din 2007-2008 (impact resimțit local în 2009);
- 5 falimente bancare (Investprivatbank în anul 2009, Universalbank în 2012 și Banca de Economii, Unibank și Banca Socială în 2015);
- pandemia COVID-19 (2020);
- războiul din țara vecină (2021-prezent)
- presiuni inflaționiste (2022-prezent).

Pe de altă parte, s-au efectuat și reforme menite să armonizeze practicile cu cele internaționale, dar să și îmbunătățească eficiența activității de supraveghere:

- crearea Fondului de garantare a depozitelor (2004);
- impunerea unor cerințe de capital mai riguroase (2013);

- trecerea de la standardele naționale de contabilitate (SNC) la standardele internaționale de raportare financiară (SIRF) (2012);
- trecerea de la Basel I la Basel III (2018);
- preluarea atribuțiilor de reglementare și supraveghere a sectorului financiar nebanca (2023).

Prin încheierea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, BNM și-a asumat mai multe reforme. Acestea au loc cu asistența experților străini, rezultând cu schimbări semnificative în reglementări și tehnici de supraveghere. Racordarea la cerințele reglementărilor Uniunii Europene impune sistemul bancar din Republica Moldova să preia bunele practici de gestionare a riscurilor bancare. Astfel, observăm cum reglementările din sectorul bancar au fost în continuă schimbare și adaptare la necesitățile pieței și la circumstanțele economice critice.

O schimbare de accent va avea loc în anul 2023, când BNM va deveni autoritate de reglementare, autorizare și supraveghere pentru alte sectoare dimensiuni ale sectorului financiar decât cel bancar. Astfel, am urma să asistăm la o dezvoltare a sectorului de creditare nonbanca, a sectorului de asigurări și la o popularizare intensă a serviciilor financiare alternative.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Legea nr.202 privind activitatea băncilor din 06.10.2017. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.434-439 din 15.12.2017. (2023)
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121176&lang=ro
2. Legea nr.548 cu privire la Banca Națională a Moldovei din 21.07.1995. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.434-439 din 15.12.2017. (2023)
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=66550&lang=ro
3. Legea nr. 178 pentru modificarea unor acte normative din 11.09.2020. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 235-239 art. 522.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123148&lang=ro
4. Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv nr.146 din 07.06.2017. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.201-213 din 23.06.2017. (2023)
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114265&lang=ro
5. Banca Națională a Moldovei (2016). *Situația financiară a sectorului bancar în anul 2016* [online]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/situatia-financiara-sectorului-bancar-anul-2016>
6. Banca Națională a Moldovei (2017). *Strategia de implementare a standardelor BASEL III* [online]. Disponibil: <http://bnm.md/ro/content/strategia-de-implementare-standardelor-bsel-iii-prin-prisma-cadrului-legislativ-european>
7. Banca Națională a Moldovei (2023). *Statistica supravegherii bancare* [online] Disponibil: <https://bnm.md/bdi/?lang=ro>
8. Dardac, N., Moinescu, B. (2007) *Politici monetare și tehnici bancare – note de curs*, București.
9. Jora, O-D., Butiseaca, A. (2010) The political philosophy and the political economy of public regulation. An apropos on the ultimate cause of the current crisis, *Romanian Economic and Business Review*, ISSN 1842-2497